

**”USKOMATONTA, MITEN SYVÄLLE ONKAAN JUURTUNUT
AUKTORITEETTIEN KUMARTAMINEN”: KORPUS-
AVUSTEINEN DISKURSSINTUTKIMUS AUKTORITEET-
TEISTA SUOMI24-KESKUSTELUPALSTALLA**

Eedit Salonen
Kandidaatintutkielma
Suomen kieli
Kieli- ja viestintätieteiden lai-
tos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Eedit Salonen	
Työn nimi "Uskomatonta, miten syvälle onkaan juurtunut auktoriteettien kumartaminen": korpusavusteinen diskurssintutkimus auktoriteeteista Suomi24-keskustelupalstalla	
Oppiaine Suomen kieli	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 26 + liitteet
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä kandidaatintutkielmassa tutkitaan <i>auktoiteetti</i>-sanana käyttöä Suomi24-keskustelupalstalla vuosina 2001–2020. Tavoitteena on selvittää, millaisia merkityksiä <i>auktoiteetti</i>-sanalle annetaan, miten nämä merkitykset suhteutuvat sanan aiempiin määritelmiin ja millaisia diskurssivihjeitä sanan käytöstä voidaan havaita. Tutkimuskysymykset ovat:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Millaisia <i>kollokaatteja</i> eli myötämerkityksiä sanan <i>auktoiteetti</i> ympärille muodostuu ja miten niistä muodostuneet <i>semanttiset preferenssit</i> eli merkitysryhmät suhteutuvat sanan aikaisempiin määritelmiin?2. Millaisia auktoiteetteja laajimman semanttisen preferenssin eli valtasuhteen tekstiesimerkeissä nimitetään?3. Millaisia <i>diskurssivihjeitä</i> valtasuhteen tekstiesimerkeistä voidaan havaita? <p>Tutkimuksen menetelmänä on korpusavusteinen diskurssintutkimus, joka yhdistää korpuslingvistiikan ja diskurssintutkimuksen lähtökohtia. Menetelmän teoreettinen tausta pohjautuu fraseologiseen kielikäsitteeseen, leksikaalisen primingin teoriaan ja diskurssintutkimukseen. Tutkimuksen analyysimenetelmänä on kollokaatioanalyysi ja aineistona Suomi24-korpus. Kollokaatioanalyysissä luokiteltiin <i>auktoiteetti</i>-sanana 150 merkityksintä kollokaattia eli myötämerkitystä. Luokittelussa muodostui kolmetoista semanttista preferenssiä eli merkitysryhmää. Näistä semanttisista preferensseistä laajinta eli valtasuhdetta on analysoitu tutkimuksessa tarkemmin.</p> <p>Analyysissä esiin tulleet havainnot mukailevat sanan aikaisempia määritelmiä. Näistä määritelmistä vanhimmat, uskontoon ja yhteiskuntaan liittyvät, toistuvat semanttisissa preferensseissä sekä valtasuhteen analyysissä useimmin. Vastaavasti myöhäisempiä, ammatteihin tai perhesuhteisiin liittyviä merkityksiä esiintyy vähemmän. Analyysissä valtasuhteen alakategorioiden tekstiesimerkeistä muodostui neljä diskurssivihjetä, jotka ovat yhteiskunta, uskonto, perhesuhteet ja tiede. Näissä diskurssivihjeissä auktoiteeteiksi nimitetään ammatteja, hallintoelimiä, uskonnollisia henkilöitä, Raamattu, perheenjäseniä ja tieteen tekijöitä.</p>	
Asiasanat korpusavusteinen diskurssintutkimus, kollokaatio, semanttinen preferenssi, auktoiteetti, Suomi24	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

KUVIO 1 Semanttiset preferenssit ja niiden suhteelliset osuudet aineistossa 10

TAULUKOT

TAULUKKO 1 Valtasuhteen alakategoriat ja niiden kollokaatit.....	12
TAULUKKO 2 Yhteiskunta-diskurssivihjeeseen viittaavat alakategoriat ja kollokaatit	12
TAULUKKO 3 Uskonto-diskurssivihjeeseen viittaavat alakategoriat ja kollokaatit	14
TAULUKKO 4 Perhesuhteet-diskurssivihjeeseen viittaavat alakategoriat ja kollokaatit	17
TAULUKKO 5 Tiede-diskurssivihjeeseen viittaavat alakategoriat ja kollokaatit	18

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	2
2	TEORIATAUSTA JA CADS	5
	2.1 Fraseologia	5
	2.2 Korpusavusteinen diskurssintutkimus.....	6
3	KOLLOKAATIOANALYYSI SUOMI24-KORPUKSESTA	8
4	SEMANTTISTEN PREFERENSSIEN JA VALTASUHTEEN DISKURSSIVIHJEIDEN ANALYYSI	10
	4.1 Valtasuhde	11
	4.1.1 Yhteiskunta.....	12
	4.1.2 Uskonto	14
	4.1.3 Perhesuhteet	17
	4.1.4 Tiede	18
5	PÄÄTÄNTÖ.....	20

LIITTEET

1 JOHDANTO

Kandidaatintutkielmassani tutkin sitä, millaisia merkityksiä *auktoriteetti*-sana ja siihen liittyvä keskustelu saa Suomi24-keskustelupalstan verkkokeskusteluissa vuosina 2001–2020. Tällä hetkellä Kielitoimiston sanakirja määrittelee auktoriteetin jonkin 'henkilön tai asian arvo- tai vaikutusvallaksi' (KS s.v. *auktoriteetti*). Aiemmin sanan määritelmä on kuitenkin muodostunut sen mukaan, kenellä on ollut yhteiskunnassa arvo- tai vaikutusvaltaa. Yhteiskunnallisten valtasuhteiden muutosten myötä *auktoriteetti*-sanon käyttö ja merkitys on muuttunut. (Ginsberg, 2016.) Tämän muutoksen suhde valtaan tekee sanaan liittyvän keskustelun tutkimisesta yhteiskunnallista.

Auktoriteetti-sanon varhaisin käyttö kytkeytyi Raamatun ja Jumalan auktoriteetteihin. Uskonnollisista merkityksistä sanan käyttö laajentui 1300-luvulla tarkoittamaan yleisemmin henkilöä, jolla on tieteelliseen tietoon perustuvaa asiantuntijuutta. Sanan käyttö laajeni entisestään 1500-luvulla, kun yhteiskunnalliset valtarakenteet muuttuivat ja kirkon valta-asema heikentyi. Tämän seurauksena sanan käyttö laajentui poliittiseen valtaan sitoutuneeksi hallintaoikeudeksi ja alkoi tarkoittamaan myös valtion virkamiehiä. Tiedon sijaan auktoriteetti alkoi siis kytkeytyä yhä enemmän valtaan. Lopulta sanan käyttö yleistyi kuvamaan yleisesti henkilöä, jolla on auktoriteettia eli esimerkiksi poliisia, opettajaa tai vanhempaa. (Ginsberg, 2016, s. 91–92.)

Ilmiönä sanojen merkitysten muutokset eivät ole poikkeuksellisia, sillä merkitykset ovat lähtökohtaisesti dynaamisia ja muutoksille avoimia (Kuiri, 2012, s. 43). Nämä muutokset voidaan jaotella merkityksen supistumiseen, laajentumiseen ja korvautumiseen toisella merkityksellä (Larjavaara, 2007, s. 122; Kuiri 2012, s. 44). Merkitysten muutoksista johtuvaa sanojen monimerkityksisyyttä kutsutaan *polysemiaksi*, joka voidaan jakaa täyspolysemiaksi ja mikrovariaatioksi. Näiden erona on se, että täyspolysemiassa sanaan assosioituvat merkitykset ovat toisistaan erillisiä ja mikrovariaatiassa ne ovat lähellä toisiaan. Mikrovariaatiassa alamerkitykset, merkityssävyt tai -vivahteet voidaan ilmaista kokonaisuutena, joka on rinnastettavissa täysmerkitykseen. *Auktoriteetti*-sanon merkitysten eri vivahteissa kyse on mikrovariaatiosta,

sillä kaikki sen assosiativiset merkitykset kytkeytyvät arvo- tai vaikutusvaltaan, vaikka merkityksen kohde tai sanan käyttökonteksti vaihtuisi. (Larjavaara, 2007, s. 103, 111.)

Kielitieteellisen näkökulman lisäksi merkityksen laajenemista voidaan tarkastella yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Tämä näkökulma tulee esiin Helsingin Sanomien artikkelissa (Mutanen, 2023), jossa käsitteiden merkitysten laajentumista havainnollistetaan Haslamin (2016) tutkimuksella. Tutkimuksessa havaittiin, että haittoihin liittyvien sanojen, kuten *trauma* ja *kiusaaminen*, merkitykset ovat laajentuneet kattamaan ilmiöitä, joita ne eivät alun perin kuvanneet. Ilmiönä tämä voi johtaa siihen, että jokin sana tarkoittaa lopulta niin montaa eri asiaa, että se ei tarkoita enää mitään. Tämä voi puolestaan syventää yhteiskunnan polarisaatiota. Kiinnostavat käsitteet laajenevat luonnostaan, mutta niitä voidaan laajentaa myös tarkoituksellisesti yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi. (Mutanen, 2023.)

Ilmiönä käsitteiden laajeneminen, kuten muutkin kielelliset muutokset, ilmenevät ensin puhekielessä ja puhekielen omaisessa kirjoittamisessa. Siksi valitsin aineistokseni Suomi24-keskustelupalstan, joka on kaikille avoin keskustelufoorumi. Keskustelupalstan sisältö koostuu sen käyttäjien aihepiireittäin rakentuvista kommentista ja keskustelunaloituksista. Keskustelujen aiheet ovat arkisia ja niiden kieli on puheenomaista, mikä mahdollistaa kielenkäytön ja sen muutosten tarkastelun todellisessa käyttöympäristössä. (Lagus, Ruckenstein, Pantzar & Ylisiurua, 2016, s. 6, 40.)

Aiemmin auktoriteetteja on tutkittu muun muassa kristinuskon (Huttunen, 2012) ja uskonnollisten yhteisöjen näkökulmista (Kekki, 2021) sekä valtion suvereenin auktoriteetin (Brunila, 2023) ja opettajuuden näkökulmista (VandeerStayy, Faxon, Meischen, Kolesnikov & Ruppel, 2009; Määttä & Uusiautti, 2012). Lisäksi tutkimusta on tehty potilaan ja lääkärin vuorovaikutuksen (Arminen, 2001) sekä tieteen auktoriteetin ja politiikan näkökulmista (Syväterä, 2020).

Aiempien tutkimusten näkökulmat voivat antaa viitteitä siitä, missä käyttöyhteyksissä sanaa käytetään, vaikka aikaisempaa kielitieteellistä tutkimusta auktoriteeteista ei ole. Laajentumisen kannalta vastaavaa korpustutkimusta on kuitenkin tehty sanoista *ahdistus* ja *masennus*. Tutkimuksessa sanoja tutkittiin vertailemalla kahta eri korpusaineistoa ja niiden yleisimpiä myötämerkityksiä. (Xiao, Baes, Vylomova & Haslam, 2023.) Tämä tutkimus ei kuitenkaan ole vertailevaa korpustutkimusta, sillä tarkasteltavana on vain yksi korpusaineisto.

Tutkimuksessani keskityn siihen, millaisia merkityksiä *auktoiriteetti*-sanalle annetaan verkkokeskusteluissa, miten nämä merkityksen suhteutuvat sanan aikaisempiin määritelmiin ja millaisista diskursseista keskustelut antavat viitteitä. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Millaisia *kollokaatteja* eli myötämerkityksiä sanan *auktoriteetti* ympärille muodostuu ja miten niistä muodostuneet *semanttiset preferenssit* eli merkitysryhmät suhteutuvat sanan aikaisempiin määritelmiin?
2. Millaisia auktoriteetteja laajimman semanttisen preferenssin eli valtasuhteen tekstiesimerkeissä nimetään?
3. Millaisia *diskurssivihjeitä* valtasuhteen tekstiesimerkeistä voidaan havaita?

2 TEORIATAUSTA JA CADS

2.1 Fraseologia

Tutkimukseni teoriatausta pohjautuu fraseologiaan, idiomiperiaatteeseen, leksikaalisen primingin teoriaan ja diskurssintutkimukseen. Näitä teorioita yhdistää *fraseologinen kielikäsitys*, jonka mukaan kieltä tuotetaan muistiin varastoituneiden, kielenkäyttäjien jakamien assosiaatioiden avulla. Lisäksi fraseologinen kielikäsitys mahdollistaa lähtökohdiltaan erilaisten korpuslingvistiikan ja diskurssintutkimuksen yhdistämisen tutkimuksessani. (Jantunen, 2018, s. 26–27.)

Fraseologisen kielikäsityksen periaatteet havainnollistuvat idiomiperiaatteessa ja leksikaalisen primingin teorioissa. Näitä teorioita yhdistää käsitys siitä, että kielenkäyttäjät hyödyntävät viestinnässään puolivalmiita, toistuvia rakenteita sekä sanayhdistelmiä. Tämä tiettyjen sanayhdistelmien tai rakenteiden toistuva käyttö on pääosin tiedostamatonta, mutta niiden avulla kielen tuottaminen sekä ymmärtäminen ovat sujuvampaa. Toistuvien rakenteiden ja sanayhdistelmien käytön myötä tietyt sanat alkavat *kollokoida* (*collocate*) eli esiintyä usein tiettyjen toisten sanojen kanssa. Sana, jonka kanssa usein esiintyviä sanoja tarkastellaan, on *noodi* (*node*), ja noodin kanssa usein esiintyvä sana on *kollokaatti* (*collocate*). (Sinclair, 1991, s. 110–112, 115; Pace-Sigge & Patterson, 2017, s. XII–XIV.) Toistensa kanssa tilastollisesti merkittävän usein kollokoivien sanojen suhdetta kutsutaan *kollokaatioksi* (*collocation*) (Baker, 2006, s. 95–96). Idiomiperiaatteen mukaan kollokaation lisäksi monet sanat ja lauseet esiintyvät usein tietyissä semanttisissa ympäristöissä sekä tiettyjen kieliopillisten valintojen kanssa (Sinclair, 1991, s. 112).

Kollokaatiolla on useita semanttisia laajentumia, joista tässä tutkimuksessa syvennyttään *semanttisen preferenssiin* (*semantic preference*). Semanttinen preferenssi keskittyy yksittäisten sanojen suhteiden sijaan laajempiin semanttisiin kategorioihin ja

korostaa sanojen taipumusta esiintyä yhdessä samaan merkitysryhmään kuuluvien sanojen kanssa (Baker, 2006, s. 86–87; Baker, Gabrielatos, KhosraviNik, Krzyżanowski, McEnery & Wodak, 2008, s. 278). Kollokaation toisesta semanttisesta laajentumasta, diskurssiprosodiasta, semanttinen preferenssi eroaa siten, että se ei arvota kollokaatteja negatiivisiksi tai positiivisiksi. Tämä ero johtuu siitä, että semanttinen preferenssi tuo esiin puhujasta riippumattomia merkityksiä, eikä näin ollen ota kantaa esimerkiksi puhujan suhtautumistapaan. (Baker, ym., 2008, s. 87, 278.)

Tutkimuksessa esiin tulleita semanttisia preferenssejä voidaan analysoida laadullisesti diskurssintutkimuksen menetelmin (Jantunen, 2018, s. 26). Diskurssintutkimus näyttäytyykin menetelmässäni, korpusavusteisessa diskurssintutkimuksessa, sekä teoreettisena taustana että menetelmä. Käsitteellä *diskurssi* (*discourse*) on monia eri käyttötarkoituksia, mutta korpuslingvistiikassa sillä tarkoitetaan yksittäistä lausetta laajempaa kielellistä ilmiötä, kuten tekstiä, kielenkäyttötapaa tai laajimmillaan tapaa nähdä maailma (McEnery & Hardie, 2012, s. 242). Diskurssit eivät kerro yksittäisten ihmisten mielipiteistä tai uskomuksista, vaan ne rakentuvat, muuttuvat ja sulautuvat toisiinsa yhteisöllisesti. Diskursseja voi olla vaikea havaita, sillä tarkastelemme niitä ikään kuin sisäpuolelta. Tämä tekee myös diskurssien nimeämisestä tulkinnanvaraista. (Baker, 2006, s. 3–4.)

Diskurssien ja kollokaation yhteisöllinen rakentuminen mahdollistavat sen, että kollokaatteja ja niistä muodostuneita semanttisia preferenssejä analysoimalla on mahdollista saada tietoa siitä, millaisissa diskursseissa noodi esiintyy. (Baker ym., 2008, s. 278; Pace-Sigge & Patterson, 2017, s. XII–XIV.) Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan toteuteta diskurssianalyysiä, joten semanttisten preferenssien analyysissä saadaan vain vihjeitä diskursseista. Aiemmissa tutkimuksissa *diskurssivihjeinä* ovat toimineet kollokaattien yleisimmät merkitysryhmät (Jantunen & Juvonen, 2021).

2.2 Korpusavusteinen diskurssintutkimus

Tutkimukseni menetelmällisenä lähtökohtana on korpusavusteinen diskurssintutkimus eli CADS (*corpus-assisted discourse studies*), joka yhdistää korpuslingvistiikan ja diskurssintutkimuksen menetelmiä. Tyypillisesti korpuslingvistiikka on nähty vain määrällisenä, toisteisuuteen keskittyvänä menetelmänä ja diskurssintutkimus laadullisena, kontekstisidonnaisena tutkimusmenetelmänä. Menetelmiä yhdistää kuitenkin fraseologinen kielikäsitelmä ja laadullinen näkökulma, kun korpuslingvistiikassa tulkitaan esiin tulevien kielellisten piirteiden suhdetta kontekstiin. (Baker, 2006, s. 1–2; Jantunen, 2018, s. 21–22, 27.) Näitä menetelmiä yhdistämällä CADS voidaankin nähdä sekä määrällisenä että laadullisena tapana tehdä tutkimusta. Lisäksi menetelmien

yhdistäminen mahdollistaa mikro- ja makrotason ilmiöiden samanaikaisen tarkastelun. (Ancarno, 2020, s. 165, 173–174.)

CADS:in avulla pyritään kuvaamaan ja paljastamaan kieliyhteisöissä esiintyviä toistuvia tilanteita ja merkityksiä, jotka eivät paljastuisi vain diskurssintutkimuksen menetelmiä hyödyntämällä (Partington, Duguid & Taylor, 2013, s. 11). Tässä tutkimuksessa näitä ei-ilmeisiä merkityksiä pyritään havaitsemaan *auktoriteetti*-sanan kollokaatteja ja niistä muodostuneita semanttisia preferenssejä analysoimalla. Lähtökohta analyysiin ei siis ole kielellinen vaan sosiaalinen, sillä kielellisten piirteiden tutkimisen sijaan keskitytään kieliyhteisössä esiintyvään toisteisuuteen (Ancarno, 2020, s. 173–174).

CADS:ssa edetään tyypillisesti kolmen vaiheen kautta makrotason analyysistä mikrotason analyysiin. Ensimmäisessä vaiheessa muodostetaan sana- tai avainsanaluettelo, jonka avulla tunnistetaan keskeiset merkityskentät. Toisessa vaiheessa muodostetaan avainsana- tai kollokaatioluettelo, jolloin voidaan huomata toistuvia malleja tai aloittaa käsitteiden luokittelu. Kolmannessa vaiheessa muodostetaan konkordanssiluettelo, jonka avulla voidaan tutkia muita toistuvia malleja niiden konteksteissaan. Näiden kolmen vaiheen lisäksi on mahdollista edetä neljanteen vaiheeseen, jossa kielellinen analyysi tehdään diskurssianalyysin menetelmin. (Ancarno, 2020, s. 177.) Tässä tutkimuksessa CADS:in vaiheista toteutetaan kolme ensimmäistä.

Korpusavusteisuus näkyy CADS:ssa laajojen korpusaineistojen hyödyntämisinä. Korpuukset ovat suuria tekstimääriä sisältäviä näytteitä luonnollisesta kielestä, joita voidaan analysoida tietokoneavusteisesti. Korpusaineistojen hyödyntäminen on oleellista CADS:in tavoitteiden kannalta, sillä niiden avulla voidaan paljastaa kielenkäyttäjien tekemiä tiedostamattomia valintoja sekä hahmottaa, millaista kielenkäyttö on tyypillisesti (Baker, 2006, s. 1–2, 114; Partington, ym., 2013, s. 11). Korpustutkimuksessa on kuitenkin huomioitava, että kielellisessä aineistossa eivät välity muut keinot, joilla diskursseja välitetään. Lisäksi aineisto koostuu usein tekstikatkelmista, jolloin myös laajempi tekstikonteksti jää puuttumaan. Tämän laajemman kontekstin puuttuminen vaikuttaa siihen, että aineiston analyysissä esiin nostetut kielelliset piirteet ovat yksittäisen tutkijan omista lähtökohdistaan tekemiä havaintoja. Toisaalta laajan tietokoneavusteisesti kootun korpusaineiston käyttö on lähtökohtaisesti objektiivisempaa kuin yksittäisen tutkijan valitsemien tekstiesimerkkien. (Baker, 2006, s. 12, 17–18; Ancarno, 2020, s. 165, 174–175.)

3 KOLLOKAATIOANALYYSI SUOMI24-KORPUKSESTA

Tutkimukseni aineistona on City Digital Groupin omistama Suomi24-korpusaineisto, joka on saatavilla Kielipankissa (City Digital Group, 2021). Aineistoni koostuu kommenteista, jotka joko aloittavat uuden keskustelun tai kommentoivat aiempaa keskustelua. Korpusaineisto on tarkoitettu ei-kaupalliseen opetus- tai tutkimuskäyttöön. Tutkimusaineistooni eivät sisälly keskustelupalstalta moderoidut viestit, eivätkä kirjoittajien käyttäjä- tai kävijätiedot. Näiden henkilötietojen puuttuminen tekee tutkimuksen teosta eettisempää. (Lagus ym., 2016, s. 5–6,9–10.) Korpuksena Suomi24 on *diakroninen (diachronic corpus)* eli se sisältää saman kielen tekstinäytteitä tietyltä ajanjaksolta. Tässä tutkimuksessa olen kuitenkin muodostanut *erikoiskorpuksen (specialized corpus)*, joka kattaa vain *auktoriteetti*-sanan sisältävät keskustelut Suomi24-korpuksessa. (Baker, 2006, s. 26–27.) Suomi24-korpusta aineistona käytettäessä on tiedostettava erityisesti vuosina 2009–2010 haittaa aiheuttaneet spämmibotit eli automaattisesti roskaposteja kirjoittavat ohjelmat (Lagus ym., 2016, s. 24).

Tutkimukseni lemmatisoitu eli perusmuotoistettu osakorpus on kerätty Kielitoimiston Korp-työkalulla ja käsitelty Kollotin-työkalulla (Borin, Forsberg & Roxendal, 2012; Kumpulainen & Kumpulainen, 2021). Rajasin Korp-työkalussa aineistoni kattamaan keskustelut vuodesta 2001 vuoteen 2020, jolloin sen laajuudeksi tuli 3 772 268 896 sanetta (City Digital Group, 2021). Tämän rajauksen tarkoituksena oli saada mahdollisimman kattava kuvaus hakusanani toimivan *auktoriteetti*-sanan käytöstä ja merkityksistä. Kollotin-työkalun avulla sain tästä rajatusta aineistosta hakusanani konkordanssit, MI- ja t-testien tulokset sekä listan kollokaateista. Kollotin-työkalua käytettäessä on kuitenkin huomioitava, että työkalu poistaa konkordansseista välimerkit, eikä tunnista isolla alkukirjaimella kirjoitettuja sanoja. Tämän takia analysoitavien tekstiesimerkkien välimerkit on haettava erikseen Korp-työkalusta.

Kollotin-työkalussa määritin kollokaattien tarkastelualueeksi neljä sanaa noodin eli hakutermin (Baker, ym., 2008, s. 278) oikealta ja vasemmalta puolelta, koska suomen kielen lauseen keskimääräinen pituus on 6,8 sanaa (Heikkinen, Lehtinen &

Ounela, 2001). Lisäksi määritin minimifrekvenssiksi, että lekseemin on esiinnyttävä aineistossa *auktoriteetti*-sanan kollokaattina vähintään 20 kertaa, jotta mahdollisen roskapostin määrä vähenisi. Aiemmissä tutkimuksissa minimifrekvenssi on ollut 50, joten minimifrekvenssi 20 voi vähentää tulosten luotettavuutta tässä suhteessa (Jantunen, 2018).

Tutkielmassani luokittelin *auktoriteetti*-sanan 150 tilastollisesti merkitsevintä kollokattia kollokaatioanalyysillä. Kollokaatioanalyysi on korpustutkimuksen menetelmä, jonka avulla tutkitaan sitä, minkälaisia merkityksiä sanat saavat todellisissa kielenkäyttötilanteissa (Baker, 2006, s. 114). Analyysissä korpuksesta tutkittavan sanan kaikista ilmentymistä muodostetaan konkordanssirivejä, joissa tutkittava sana on keskellä (Ancarno, 2020, s. 168, 177). *Auktoriteetti*-sanan *konkordanssi* (*concordance*) eli esiintymismäärä aineistossa oli duplikaattien poiston jälkeen 63136.

Tämän jälkeen laskin tietokoneavusteisesti MI-testin (*Mutual Information*) avulla, kuinka todennäköisesti jokin sana sijaitsee *auktoriteetti*-sanan lähellä korpusaineistossa. MI-testin arvo perustuu suhteelliseen frekvenssiin ja korpuksen laajuuteen. Tilastollinen merkitsevyys toteutuu ja kyseessä on vahva kollokaatio, kun MI-testin arvo on kolme tai suurempi (Barnbrook, 1996, s. 99). Tilastollisesti merkitseviä kollokaatteja aineistossani on 190. MI-testin ongelmana on liian suuren arvon antaminen alhaisen frekvenssin sanoille sekä sisältösanojen korostaminen. Sisältösanat jätetään analyysissä huomioimatta, sillä ne eivät suoranaisesti kerro tutkittavasta sanasta. MI-testin jälkeen muodostin listan *auktoriteetti*-sanan kanssa useimmin esiintyvistä sanoista eli kollokaateista. Analysoitavista kollokaateista sana *Raamattu* esiintyi aineistossa kahdesti sekä isolla että pienellä alkukirjaimella, joten poistin harvemmin aineistossa esiintyneen 94. kollokaatin RAAMATUN ja otin tilalle 151. kollokaatin EINSTEININ.

Tämän jälkeen luokittelin 150 tilastollisesti merkitsevintä kollokattia semanttisiin preferensseihin, jotta voisin havaita toistuvia merkityksiä. (Baker 2006, s. 100; Ancarno, 2020, s. 177). Kollokaattien luokittelussa semanttisiin preferensseihin päädyin sanojen denotatiivisten merkitysten analysoimisen sekä oman tulkinnan kautta. Luokkien nimeämisessä käytin apuna Kielitoimiston sanakirjaa. Laajimman semanttisen preferenssin analyysin kautta pääsin diskurssivihjeisiin, kun havaitsin eri alakategorioiden tekstiesimerkeissä toistuvia aihepiirejä.

4 SEMANTTISTEN PREFERENSSIEN JA VALTASUHTEEN DISKURSSIVIHJEIDEN ANALYYSI

Tässä luvussa tarkastellaan *auktoriteetti*-sanana kollokaateista muodostuneita semanttisia preferenssejä, sekä tekstiesimerkein laajimman semanttisen preferenssin, valtasuhteen, diskurssivihjeitä. Keskeistä valtasuhteen analysoiminen on siksi, että *auktoriteetti*-sanana käyttö kytkeytyy arvo- ja vaikutusvaltaan eli väistämättä myös valtasuhteisiin. Analysoitavat tekstiesimerkit on valittu sattumanvaraisesti ja ne on otettu sellaisenaan Suomi24-keskustelupalstalta. Tekstiesimerkeissä analysoitavat kollokaatit on tummennettu ja noodi kursivoitu. Luokittelussa muodostuneet kolmetoista semanttista preferenssiä esitellään kuviossa 1 ja kaikki luokitellut kollokaatit liitteessä 1.

KUVIO 1 Semanttiset preferenssit ja niiden suhteelliset osuudet aineistossa

Muodostuneet semanttiset preferenssit mukailevat Ginsbergin (2016) kuvausta sanan käyttötarkoituksen laajenemisesta uskonnollisesta tiedolliseen, yhteiskunnalliseen ja lopulta yleisesti auktoriteetiksi koettua henkilöä, kuten opettajaa, poliisia tai vanhempaa tarkoittavaksi. Suurin kategoria, valtasuhde, kuvaa yleisemmin sanan ja sen käyttötarkoituksen kytkeytymistä valtaan, joten se ei itsessään vielä paljasta missä käyttöyhteyksissä sanaa käytetään. Toiseksi suurin kategoria, uskonto, kuitenkin viittaa jo sanan varhaisimpaan käyttötarkoitukseen Raamatun ja Jumalan arvovaltaa tarkoittavana. Kolmas kategoria, suhtautuminen, kuvaa sitä, miten auktoriteetit nähdään niin kunnioitusta ja luottamusta kuin vastustusta herättävinä tahoina. Neljäs kategoria, tiede, mukailee sitä, miten varhaisessa vaiheessa auktoriteetti liitettiin uskonnollisten valta-asemien lisäksi henkilöihin, joilla oli tieteelliseen tietoon perustuvaa asiantuntijuutta, kuten TIEDEMIEMIIN. Tiedolliseen auktoriteettiin viittaa myös semanttinen preferenssi perustelu ja sen kollokaatit ARGUMENTOINTI ja ARGUMENTAATIOVIRHE.

Myöhemmät yhteiskuntaan tai ammattiin liittyvät merkitykset ovat selvästi suppeampia kategorioita. Näistä myöhemmin yleistyneistä auktoriteeteista, kuten ammattinimikkeistä, kollokaateissa on vain kategoriassa koulutus oleva OPETTAJA. Lisäksi muista kategorioista voidaan havaita Ginsbergin mainitsema kahden viime vuosikauden aikana syntyneet suuntaukset, joista toisessa kyseenalaistetaan auktoriteetit niiden kaikissa muodoissa ja toisessa halutaan lisätä valtion auktoriteettia kaikilla elämän osa-alueilla (Ginsberg, 2016, s. 92). Auktoriteettien kyseenalaistusta ja kannatusta on esimerkiksi semanttisessa preferenssissä uskottavuus ja sen kollokaateissa KYSEENALAINEN ja KRITIIKITÖN.

4.1 Valtasuhde

Auktoriteetti-sanalan laajin semanttinen preferenssi on valtasuhde. Tämä semanttinen preferenssi sisältää 40 kollokaattia, jotka kuvaavat valtasuhteiden eri osapuolien ominaisuuksia, toimintaa, hierarkkisuutta sekä niihin suhtautumista. Valtasuhde saa analyysissä seitsemän alakategoriaa, jotka esitellään tilastollisessa merkitsevyysjärjestyksessä taulukossa 1. Alakategorioiden tekstiesimerkkejä tarkastellessa huomataan, että eri alakategorioiden kollokaatit esiintyvät usein aiheiltaan samankaltaisissa keskusteluissa. Nämä alakategorioita yhdistävät aihepiirit toimivat diskurssivihjeinä, joiden kautta saadaan tietoa siitä, millaisissa diskursseissa *auktoriteetti*-sana mahdollisesti esiintyy. Tämän takia valtasuhdetta tarkastellaan analyysissä diskurssivihjeittäin eikä alakategorioittain. Seuraavissa alaluvuissa esitellään valtasuhteen diskurssivihjeet, sekä taulukoiden 2–5 muodossa ne valtasuhteen alakategoriat ja kollokaatit, joiden kautta eri diskurssivihjeisiin on päädytty.

TAULUKKO 1 Valtasuhteen alakategoriat ja niiden kollokaatit

Alakategoria	kollokaatit
hierarkia (11 kpl)	YLIMMÄKSI, YLIN, HIERARKIA, YLEMPI, VALTA-ASEMA, YLEMPÄÄ, KORKEA, YLIMMÄINEN, YLÄPUOLI, YLÄPUOLELLA, ASEMA
alaisuus (8 kpl)	AUKTORITEETTIUSKO, ALAMAISUUS, TOTELLA, ALISTUA, ALAISUUS, KUULIAISUUS, KUULIAINEN, ALAMAINEN
johtajuus (7 kpl)	AUTORITAARINEN, ARVOVALTA, JOHTAVA, ARVOVALTAINEN, SUVEREENI, JOHTAJUUS, VALLANPITÄJÄ
vallankäyttö (6 kpl)	KÄSKYVALTA, SANELLA, KÄSKYTTÄÄ, VAIKUTUSVALTA, MIELIVALTA, VALLANKÄYTTÖ
palvonta (4 kpl)	KUMARRELLA, PALVONTA, KUMARTAA, PALVOA
aseman saavuttaminen (3 kpl)	VEDOTA, PÖNKITTÄÄ, ANSAITAA
henkilö (1 kpl)	GURU

4.1.1 Yhteiskunta

Kaikissa valtasuhteen alakategorioissa on yhteiskuntaan viittaavaa keskustelua. Näissä keskusteluissa auktoriteeteiksi nimetään oikeuslaitos, opettaja, poliisi, lääkäri, päättäjät, pääministeri, hallitus ja guru. Keskusteluissa otetaan kantaa siihen, kuka on kenellekin auktoriteetti, onko päättäjillä auktoriteettia ja voiko valtioiden auktoriteetteihin luottaa. Lisäksi auktoriteetteja ja niihin tukeutumista kyseenalaistetaan.

TAULUKKO 2 Yhteiskunta-diskurssivihjeeseen viittaavat alakategoriat ja kollokaatit

alakategoria	kollokaatit
hierarkia	YLIMMÄKSI, VALTA-ASEMA, YLEMPÄÄ
alaisuus	AUKTORITEETTIUSKO, TOTELLA, ALAMAINEN
johtajuus	SUVEREENI, VALLANPITÄJÄ
vallankäyttö	KÄSKYVALTA, SANELLA
aseman saavuttaminen	PÖNKITTÄÄ
palvonta	KUMARTAA
henkilö	GURU

Muiden ihmisten tai ryhmien auktoriteeteiksi nimetään oikeuslaitos, poliisi, lääkäri ja opettaja. Oikeuslaitoksen auktoriteettiasema suhteessa toiseen henkilöön tulee ilmi yksikön toisessa persoonassa olevasta *vahvistit*-verbistä (esimerkki 1). Poliisin auktoriteetin alaisuudessa olevaa kommentin kirjoittaja nimittää AUKTORITEETTIUSKOISEKSI. Lisäksi tätä auktoriteettiasemaa kuvataan absoluuttisella adjektiivilla *ehdoton*

(esimerkki 2). Lääkärin todetaan olevan auktoriteetti epämääräiselle ihmisjoukolle, joka tulee ilmi kvanttoripronominista *monelle* (esimerkki 3). Lisäksi väitetään, että lääkärit hyödyntävät asemaansa lääkeyhtiöiden tuotemyyjinä. Aiemmissä tutkimuksissa onkin todettu, että lääkäriellä on auktoriteettiasema suhteessa potilasiin, vaikka suhteen epäsymmetriaan vaikuttaa auktoriteetin lisäksi potilasta koskevat odotukset (Arminen, 2001, s. 316). Opettajien ja muiden VALTA-ASEMASSA olevien auktoriteettien väitetään vetoavan yleisesti naisiin ja tämän taipumuksen yleisyyttä korostetaan adverbilla *aina* (esimerkki 4). Opettajan auktoriteetti onkin laajasti tutkittu aihe, mutta lähinnä koulukontekstissa ja suhteessa oppilasiin (Määttä & Uusiautti, 2012, s. 26). Näissä yleistyksissä ja muiden ihmisten auktoriteettien nimeämisessä toistuvaa on kohteen epämääräisyys.

- 1) Vahvistit asian ilmoittamalla Suomen oikeuslaitoksen **ylimmäksi auktoriteetiksi**.
- 2) Poliisinpalvojalle poliisi on täysin ehdoton *auktoriteetti* ja poliisinpalvojan **auktoriteetti**usko on kehittynyt mielen-terveydelliseksi sairaudeksi.
- 3) Normilääkärit käyvät läpi samanlaista markkinointikoulutusta lääkeyhtiöiden taholta, hehän toimivat lääkeyhtiöiden tuotemyyjinä, vieläpä valkoisessa takissa ja lääkärin auktoriteetilla jotka monelle yhäkin edustavat jotain **ylempää auktoriteettia** ja viisauden ruumiillistumaa.
- 4) Naisilla on aina taipumus ihastua tällaisiin *auktoriteetti* / **valta-asemassa** oleviin henkilöihin esim, opettaja.

Poliittisten päättäjien ja pääministerien valta-asemiin suhtaudutaan tekstiesimerkeissä eri tavoilla. Päättäjien valta-asema koetaan suunnitelmallisena toimintana, joka tähtää sokeaan TOTTELEMISEEN (esimerkki 5). Absoluuttinen adjektiivi *sokea* viittaa kuvainnollisesti sellaiseen tottelemiseen, jota ei kyseenalaisteta. Toisaalta kaikkien päättäjien ei koeta tässä onnistuneen, sillä kepulipääministerin auktoriteettiasemaa ei tunnusteta (esimerkki 6). Sana *kepulipääministeri* viittaa Keskusta-puolueeseen, jota saatetaan kutsua kansanomaisesti *kepulipuolueeksi*. Esimerkissä (6) *kepulipääministeri*-sanan käyttö sekä puolueen kannattajien kutsuminen ALAMAISIKSI paljastaa kirjoittajan kielteisen suhtautumisen puolueeseen. Keskustan pääministerin lisäksi esimerkeissä mainitaan Kokoomuksen pääministerinä toiminut Jyrki Katainen, sekä hänen kantansa perinteisten auktoriteettien SANELUN vastustajana uudistuksia tehdessä (esimerkki 7).

- 5) Mutta kaipa päättäjät siihen tähtäävätkin, kun kaikki vauvasta asti tasapäistetään ja opetetaan valvontaan, jonotukseen ja *auktoriteettien* sokeaan **tottelemiseen!**
- 6) Kepulipääministeristä ei ole *auktoriteetiksi* **alamaisilleen**.
- 7) Uudistuksia on tehty perinteisesti *auktoriteettien* **saneleman**a, mutta enää ylhäältäpäin sanelu ei Kataisen mukaan toimi.

Poliittisten päättäjien lisäksi tekstiesimerkeissä arvioidaan valtioiden hallitusten ja vallanpitäjien auktoriteettiasemia sekä niiden luotettavuutta. Poliittisten teorioiden käsitteiden historiassa valtio on nähty erityisenä poliittisena instituutiona ja

alueellisesti suvereenina auktoriteettina (Brunila, 2023, s. 113). Tekstiesimerkissä Libanonin hallituksella ei kuitenkaan ole SUVEREENIA auktoriteettiasemaa valtiossaan, sillä se ei ole riittävän vahva (esimerkki 8). Heikkoja ovat myös Suomen päättäjät, sillä he ovat tarvinneet auktoriteettiasemansa PÖNKITTÄMISEEN Neuvostoliittoa ja EU:ta (esimerkki 9). Pönkittämisellä tarkoitetaan aseman ylläpitämistä keinotekoisesti (KS s.v. *pönkittää*). Lisäksi erään kirjoittajan henkilökohtainen luottamus viranomaisiin, auktoriteetteihin ja vallanpitäjiin on loppunut (esimerkki 10). Valtioiden ja vallanpitäjien auktoriteettiasemaa tai luotettavuutta ei siis voida pitää vakaana näiden esimerkkien pohjalta.

- 8) Pysyvän rauhan saaminen edellyttää Libanonin laillisen hallituksen vahvistumista, jotta se olisi **suvereeni auktoriteetti** omassa maassaan.
- 9) Suomen heikot päättäjät ovat aina tarvinneet valtansa **pönkittämiseen** ulkopuolisia *auktoriteetteja*, ennen Neuvostoliittoa ja nyt EU.
- 10) Tämän jälkeen on lähtenyt loppukin luottamus Suomen viranomaisiin, *auktoriteetteihin* ja **vallanpitäjiin**.

Lisäksi yhteiskunnallisia auktoriteetteja kyseenalaistetaan ja paheksutaan. Esimerkissä (11) kirjoittaja ihmettelee yleisesti auktoriteettien KUMARTELUA. Ihmettelyä korostaa adjektiivi *uskomatonta*, sekä interrogatiivimuotoinen eksklamatiivi-ilmaus *miten syvälle onkaan juurtunut*, joka päivittelee asiaintilaa (VISK § 1712). Eksklamatiivi-ilmaus on myös esimerkissä (12), sillä ilmauksessa *miten kummassa voisit saada selville, onko neuvonantajasi hihhuli* kyseenalaistetaan puhutellun henkilön auktoriteetiksi nostaman gurun luotettavuutta. Lisäksi esimerkissä (13) GURUJA auktoriteettina pitäviä ihmisiä kehoitetaan itsenäiseen ajatteluun, sillä sen todetaan kuuluvan aikuisuuteen.

- 11) Uskomatonta, miten syvälle onkaan juurtunut *auktoriteettien kumartaminen*.
- 12) Tosiaan, miten kummassa voisit edes teoreettisella tasolla saada selville, onko neuvonantajasi hihhuli (joka sönköttää pelkkää uskomusta), jos ainoa *auktoriteetti* on nimenomaan tuo **guruksi** nostamasi henkilö?
- 13) aikuisuuteen kuuluu se, että ajattelee omilla aivoillaan eikä usko jokaista *auktoriteettia*, joka esiintyy aikansa **guruna**.

4.1.2 Uskonto

Uskontoja ja uskonnollisuutta käsittelevissä keskusteluissa auktoriteeteiksi nimetään Jeesus, Jumala, Raamattu ja Ellen G. White. Toistuvia teemoja ovat uskonnollisten auktoriteettien valta-aseman tunnustaminen, perustelemine ja kyseenalaistaminen.

TAULUKKO 3 Uskonto-diskurssivihjeeseen viittaavat alakategoriat ja kollokaatit

alakategoria	kollokaatit
hierarkia	YLIN, HIERARKIA, YLEMPÄÄ, YLIMMÄINEN, YLÄ-PUOLI, YLÄPUOLELLA
alaisuus	ALAMAISUUS, TOTELLA, ALISTUA, KUULIAISUUS
johtajuus	ARVOVALTA, ARVOVALTAINEN

vallankäyttö	SANELLA, VALLANKÄYTTÖ
palvonta	KUMARRELLA, PALVONTA

Jeesuksen ja Jumalan auktoriteetit tunnustavassa keskustelussa sekä Jeesuksen (esimerkki 14) että Jumalan (esimerkki 15) aseman todetaan olevan korkea. Jeesuksen asemaan viitataan suhteellisella eli asteikollisella adjektiivilla *YLIN*, jonka avulla ilmaistaan tyypillisesti subjektiivisia käsityksiä (Alho & Kauppinen, 2008, s. 59). Näkemys Jumalan auktoriteetista on myös subjektiivinen ja se tulee ilmi kollokaattia *YLIMMÄINEN* määrittävän *minun*-pronominin genetiivimuodosta. Myös aiemmassa tutkimuksessa hengellisen kokemuksen todetaan olevan subjektiivinen tapahtuma (Kekki, 2021, s. 76).

- 14) Kristinuskon **hierarkiassa** Jeesus on **ylin auktoriteetti**, ja seuraavaksi opetuslapset, jotka ovat ylempänä kuin edes paavi, tai kukaan piispa tai pappi.
- 15) Minun **ylimmäinen auktoriteettini** on Jumala, joka ilmoittaa sanassaan kaiken tarvittavan.

Keskusteluissa tulee esiin myös Jumalan auktoriteettiaseman vaikutuksessa eläminen. Tämä *ALAMAI SUUS* Jumalaa kohtaan tulee esiin siinä, miten alaisuus muille auktoriteeteille perustuu Jumalan alaisuuteen (esimerkki 16). Alaisuuteen liittyy tekoja, kuten *TOTTELEMINE N*, joka on *ALISTUMISTA* vapaaehtoisesti Herran eli Jumalan tahtoon (esimerkki 17). Tottelemisen lisäksi alaisuuteen liittyy *KUULIAISUUS* auktoriteettia kohtaan, jolloin käsitykset oikeasta ja väärästä määrittyvät auktoriteetin mukaan (esimerkki 18). Jumalan auktoriteettiin pohjautuva moraalikäsitelmä näkyy myös aiemmin esimerkissä (15), jossa Jumalan sanan todetaan sisältävän kaiken tarvittavan. Nämä moraalikäsitelmät vastaavat aiemman tutkimuksen näkemystä siitä, että uskonnolliset yhteisöt ovat usein paternalistisia. Tämä tarkoittaa sitä, että jokin ylempi auktoriteetti tietää ja määrittää sen, mikä on yksilön kannalta hyvää ja oikeaa huolimatta yksilön omista tarpeista tai toiveista. (Kekki, 2021, s. 32.)

- 16) **Alamaisuus** maallisille auktoriteeteille perustuu alamaisuuteen Jumalaa kohtaan.
- 17) **Totteleminen** on Herran tahdon laittamista ykkössijalle, vapaaehtoista **alistumista** Herran auktoriteettiin.
- 18) Sitäpaitsi uskova ei ole moraalialue vaan **kuuliaisuus auktoriteettiin** eli jumalaan.

Kristinuskon pyhän kirjan Raamatun auktoriteettiasema herättää keskustelua ja kyseenalaistusta. Esimerkissä (19) Raamatun auktoriteetti nostetaan reformaation periaatteiden *YLÄPUOLELLE*, jolloin tällä abstraktilla postpositiolla kuvataan Raamatun suhdetta muihin reformaation periaatteisiin. Raamatun yksinomaisen *ARVOVALTA* tunnustetaan myös adventisti Ellen G. Whiten opetuksessa (esimerkki 20). Esimerkissä (21) Raamatun yksinomaisen *ARVOVALTA* kuitenkin horjuu, kun sen kilpailijaksi asetetaan tämän arvovaltan tunnustanut Ellen G. White ja hänen tekstinsä. Tekstiesimerkissä (21) mainittu perinteinen adventismi ja esiin tullut ristiriita

auktoriteettiasemasta voi viitata adventismin eri suuntausten välisiin opillisiin eroihin. Whiten asema seitsemännen päivän adventistien yhtenä perustajana lisää hänen auktoriteettiaan ja määräysvaltaansa yhteisön opillisissa kysymyksissä. Onkin tyypillistä, että liikkeen perustaja tai muu karismaattinen johtaja muuttaa opillisiä näkemyksiä vähitellen omia näkemyksiään vastaaviksi (Kekki, 2021, s. 75.) Yksinomaisen arvovallan lisäksi Raamatun YLINTÄ auktoriteettiasemaa kyseenalaistetaan esimerkiksi (22) verbikysymyksellä *onko Raamattu YLIN*. Lisäksi muut keskustelijat osallistetaan pohdintaan ilmauksella *nyt tulemme kysymykseen*. Esimerkeissä (21) ja (22) ei siis kyseenalaisteta Raamatun auktoriteettia vaan sen ylemmyys suhteessa muihin auktoriteetteihin. Myös Raamatun auktoriteettia käsittelevässä tutkimuksessa todetaan, että Raamatun auktoriteettiasemaa ei yleisesti kyseenalaisteta, vaan eroavia mielipiteitä on enemmänkin tulkintatraditiosta (Huttunen, 2012, s. 285).

- 19) Nämä Lutherin sanat Wormsin valtiopäivillä 1521 kiteyttävät reformaatioon liittyvän periaatteen Raamatun *auktoriteetista* kaiken muun **yläpuolella**.
- 20) White opetti Raamatun olevan yksin Jumalan sanan **arvovaltainen auktoriteetti**.
- 21) Lisäksi perinteisessä adventismissä asetetaan Raamatun rinnalle kilpaileva jumalallista **arvovaltaa** vaativa *auktoriteetti*, jonka kaikki tekstit tulee ottaa vastaan jumalallisen arvovaltaisina: Ellen G. White ja hänen kirjansa (vrt. roomalaiskatolienn kirkko, jossa traditio on Raamatun rinnalla).
- 22) Nyt tulemme kysymykseen, onko Raamattu **ylin auktoriteetti**?

Raamatun lisäksi tekstiesimerkeissä kyseenalaistetaan Jumalan ja muiden YLÄPUOLISTEN auktoriteettien tarve ja olemassaolo. Esimerkissä (23) pohditaan verbi-alkuisella vaihtoehtokysymyksellä, toimiiko maailma ilman YLEMPÄÄ auktoriteettia, kuten Jumalaa. Lisäksi pohditaan Jumalan olemassaoloa, jos maailma toimii ilman hänen tuomarointiaan. Esimerkissä (24) liberaaliteologian näkemys kyseenalaistaa kaikkien ihmisen YLÄPUOLISTEN auktoriteettien olemassaolon. Näkemys ei kuitenkaan ole ehdoton, sillä intensionaalinen *uskoa*-verbi ilmaisee propositionaalista asennetta eli vain liberaaliteologian näkemystä väitteen paikkansapitävyydestä (VISK § 1561).

- 23) Toimiiko sitten ihmisten maailmassa kaikki näin, eikä ole mitään **ylempää auktoriteettia** kuten Jumala Tuomarina?
- 24) Liberaaliteologia uskoo ettei ole olemassa ihmisen **yläpuolista auktoriteettia**.

Uskonnollisten auktoriteettien lisäksi keskustellaan uskonnollisista yhteisöistä sekä niiden jäsenistä. Uskonnon väitetään olevan auktoriteeteille KUMARTELUA (esimerkki 25) ja se tuodaan esiin retorisella kysymyslauseella *mikä olisi vielä enemmän KUMARTELUA*. Lisäksi väitelauseessa auktoriteetin SANELEMAN uskonnon todetaan olevan kouluttamattomille helpompi vaihtoehto kuin itsenäinen ajattelu (esimerkki 26). Samalla oletetaan, että kouluttamattomat eivät kykene itsenäiseen ajatteluun. Oletuksia tehdään myös esimerkiksi (27), jossa uskovien väitetään kokevan tarvetta auktoriteettien PALVONTAAN. Väite todetaan ulkopuolelta, mikä tulee esiin puhuttelusta *teillä uskovilla*. Lisäksi keskusteluissa kysytään, onko joku palstan lukija kokenut

uskonnollisen auktoriteetin taholta VALLANKÄYTTÖÄ (esimerkki 28). Uskonnollisten yhteisöjen ulkopuolisessa keskustelussa näyttäisi olevan yleistä jakoa ei-uskoviin ja uskoviin. Tämä jako on kuitenkin yleistä myös uskonnollisten yhteisöjen sisällä (Kekki, 2021, s. 75).

- 25) Mikä olisi vielä enemmän auktoriteetille **kumartelua** kuin uskonto.
- 26) Kouluttamattomille auktoriteettien **sanelema** uskonto on edelleen helpompaa kuin tietoon ja omaan ajatteluun perustuva maailma.
- 27) Teillä uskovilla on hirveä tarve auktoriteettien **palvontaan**, on sitten kyse jumalista tai saarnaajista tms.
- 28) Oletko kokenut **vallankäyttöä** uskonnollisen auktoriteetin taholta?

4.1.3 Perhesuhteet

Perhesuhteita käsittelevissä keskusteluissa auktoriteeteiksi nimetään puoliso ja vanhemmat. Keskusteluissa esiin nousevat sisäiset valtasuhteet, vanhempien ja lasten suhteet sekä neuvominen.

TAULUKKO 4 Perhesuhteet-diskurssivihjeeseen viittaavat alakategoriat ja kollokaatit

alakategoria	kollokaatit
alaisuus	TOTELLA, ALAISUUS
johtajuus	AUTORITAARINEN, SUVEREENI
aseman saavuttaminen	ANSAITTAAN

Puolisoiden välisissä valtasuhteissa esiin tulee miehen haluttomuus puolison auktoriteetin alaisuuteen, joka ilmenee TOTTELEMATTOMUUTENA (esimerkki 29). Puolison auktoriteettiasema on eriarvoinen myös esimerkissä (30), jossa kirjoittaja kokee oman auktoriteettinsa vanhempana olevan SUVEREENI naispuoliseen kumppaniinsa verrattuna. Esimerkeissä naisen auktoriteettiasemaa puolisona ja vanhempana pidetään heikompana puolison verrattuna. Vastaavasti miehen asemaa vahvistetaan hänen itsensä, mutta myös esimerkin (29) kirjoittajan toimesta, sillä miehen ei tarvitse alistua puolison auktoriteetin alaisuuteen.

- 29) Sinä taas näyttädyt miehellesi auktoriteettina jolloin hän ei **tottele**?
- 30) Toi mitä taas sanot lasten kurissapitamisellä, mä allekirjoitan, mulla on ainakin täysin **suvereeni auktoriteetti**, naiseni verrattuna, mutta en oo sitä millään kurittamisella hommannu, ne vaan tottelee mua paremmin.

Tekstiesimerkeissä esiin tulee myös vanhemman ja lapsen välinen suhde. Esimerkissä (31) kirjoittaja kokee olevansa täysin isänsä auktoriteetin ALAISUUDESSA. Vanhemman auktoriteetti ei kuitenkaan ole itsestään selvä ja esimerkissä (32) sen todetaankin olevan lapsen silmissä kuollut. Auktoriteetin puuttuessa kasvattajaa kehoitetaan hylkäämään AUTORITAARINEN kasvatus ja siirtymään lapsen ohjaamiseen. Ohjeita

annetaan myös esimerkissä (33), jossa todetaan, että lapselle on oltava auktoriteetti. Tämä auktoriteetti ANSAITAAAN kirjoittajan mukaan kunnioittamalla.

- 31) Minä olen täysin Isäni auktoriteetin **alaisuudessa**.
- 32) Olisiko aika herätä todellisuuteen, että auktoriteettisi on jo kuollut lapsen silmissä ja hylätä **autoritaarinen** kasvatus (se vaatisi auktoriteettia) ja siirtyä lapsen ohjaamiseen?
- 33) Olen itse sitä mieltä, lapselle on oltava auktoriteetti, auktoriteetti **ansaitaan** kunnioittamalla.

4.1.4 Tiede

Tiedettä käsittelevissä keskusteluissa auktoriteeteiksi nimetään kokeneet tiedemiehet ja WHO (*World Health Organization*). Keskustelujen aiheena ovat tiedeyhteisön sisäiset valtasuhteet sekä tieteen ja tieteentekijöiden uskottavuus.

TAULUKKO 5 Tiede-diskurssivihjeeseen viittaavat alakategoriat ja kollokaatit

alakategoria	kollokaatit
johtajuus	JOHTAVA, JOHTAJUUS
vallankäyttö	KÄSKYTTÄÄ, VAIKUTUSVALTA

Tiedeyhteisön sisäisissä valtasuhteissa keskeistä on yhteisön jäsenten hierarkia ja johtajuus. Esimerkissä (34) kokeneen ja kokemattoman tiedemiehen välille syntyy jännite, sillä kyseenalaistus loukkaa kokeneemman auktoriteetin ARVOVALTAA. Tekstiesimerkin (35) perusteella tiedeyhteisöihin kuitenkin kaivataan JOHTAJUUTTA ja luotettavia auktoriteetteja. Esimerkissä 36 tällaiseksi JOHTAVAKSI auktoriteetiksi nimetään pandemian yhteydessä WHO.

- 34) Aina joku arvostettu auktoriteetti kokee **arvovaltansa** tulleen loukatuksi, jos nuori kokematon tiedemiehen alku keksii jotain hänen ajatteluun vastustavaa tai kyseenalaistavaa.
- 35) Tiedeyhteisötkin tarvitsevat **johtajuutta**, auktoriteetteja joita kuunnellaan ja joihin luotetaan.
- 36) Rahoittaa WHO:ta, joka on kyseiseen pandemiaan reagoinnin **johtava auktoriteetti** globaalilla tasolla.

Tieteen ja tieteentekijöiden uskottavuus kyseenalaistetaan alakategoriassa vallankäyttö. Esimerkissä (37) käytetään ilmausta *tieteen hörhöiset olkiukat*, jolla viitataan vastapuolen argumentteja sivuuttavaan ja vääristelevään tieteentekijään. Esimerkeissä tieteentekijöiden kyseenalaistamisen lisäksi puhutellaan heitä, jotka ovat usko-neet auktoriteetin ristiriitaisuuksia. Esimerkissä (38) luodaan katsaus tieteen historiaan ja todetaan sen olevan väärinajattelun historiaa. Tämän takia entisten auktoriteettien VAIKUTUSVALTA heikkenee luonnollisesti uusien mallien myötä. Tekstiesimerkkien erona on se, että ensimmäisessä auktoriteetteihin uskovia syyllistetään ja toisessa tieteentekijöiden mahdollinen virheellisyys todetaan puolueettomasti auktoriteettien kannattajista välittämättä. Tieteentekijöiden kyseenalaistusta käytetään

argumentaatiokeinona myös poliittisessa keskustelussa, jos tieteentekijän tiedollinen auktoriteetti koetaan riittämättömäksi (Syväterä, 2020, s. 53).

- 37) Tieteen omat hörhöiset olkiukot, *auktoiteetit*, ovat saaneet **käskyttämällä** teidät uskomaan ristiriitaisuuksia.
- 38) Tieteen historia on väärinajattelun historiaa ja entiset *auktoiteetit* ovat menettäneet **vaikutusvaltansa** uusien selitysmallien myötä.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tässä kandidaatintutkielmassa tutkittiin *auktoriteetti*-sanana merkityksiä ja käyttöä Suomi24-keskustelupalstalla. Tavoitteena oli tutkia sanan merkitysten suhdetta sanan aikaisempiin määritelmiin, sekä selvittää millaisia diskurssivihjeitä laajimmasta semanttisesta preferenssistä voidaan havaita. Tutkimuksessa luokiteltiin *auktoriteetti*-sanana 150 merkitsevintä kollokaattia, joista muodostui kaksitoista semanttista preferenssiä. Lisäksi syntyi muu-kategoria kollokaateille, jotka eivät sopineet muodostuneisiin semanttisiin preferensseihin tai joiden merkitys oli monitulkintainen. Tarkemmin analysoitiin laajinta semanttista preferenssiä, valtasuhdetta, sekä sen seitsemää alakategoriaa. Alakategorioiden tekstiesimerkit esiintyivät usein samankaltaisissa aihepiireissä, jotka toimivat myös diskurssivihjeinä. Analyysissä *auktoriteetti*-sanana diskurssivihjeiksi muodostuivat yhteiskunta, uskonto, perhesuhteet ja tiede. Näissä keskusteluissa auktoriteeteiksi nimettiin ammatteja, poliittisia päättäjiä ja hallintoelimiä, uskonnollisia henkilöitä, Raamattu, kasvattajat ja puoliso sekä tiedeyhteisön jäseniä.

Analyysissä luokitellut semanttiset preferenssit mukailivat Ginsbergin (2016) määritelmää *auktoriteetti*-sanasta, jonka lisäksi varhaisimmat merkitykset olivat myös laajimmat kategoriat. Myös valtasuhteen analyysissä vanhimmat merkitykset esiintyivät useammin kuin myöhäisemmät ammatteihin tai perhesuhteisiin liittyvät merkitykset. Tutkimuksessa esiin tulleet merkitykset mukailevat Ginsbergin (2016) lisäksi myös aiempien auktoriteettitutkimuksien lähestymistapoja. Analyysissä pohdittiin aiempien tutkimusten tavoin kristinuskon ja uskonnollisten yhteisöjen auktoriteetteja, valtioiden suvereenia auktoriteettia, sekä lääkäreiden ja tieteen auktoriteetteja. Tutkimustulokseni vastasivat pääosin aiempien tutkimusten näkemyksiä, vaikka aineistosani aiempien tutkimusten auktoriteetteja kyseenalaistettiin enemmän. Tämä voi tosin kertoa myös tutkimusaineistoni luonteesta. Uusia merkityksiä tutkimuksessa ei tullut esiin, joten voidaan olettaa, että sana ei ole saanut uusia vakiintuneita merkityksiä vuosina 2001–2020.

Tutkimuksen tulosten luotettavuuteen heikentävästi vaikuttavia tekijöitä ovat menetelmässä MI-testin taipumus antaa alhaisen frekvenssin sanoille korkeat pisteet sekä muihin tutkimuksiin suhteutettuna alhainen minimifrekvenssi 20. Analyysissä heikentävästi vaikuttavia tekijöitä ovat korpusaineiston kontekstittomuus ja keskittyminen vain kielellisesti välittyviin diskursseihin, sekä tutkimusaineiston rajoittuminen vuoteen 2020. Tutkijan näkökulmasta luotettavuutta heikentää tekstiesimerkkien sattumanvarainen valitseminen, sekä tutkijan oma tulkinta luokittelussa ja esiin nostetuissa kielellisissä piirteissä. Lisäksi tutkimustulosten yleistettävyyteen vaikuttaa se, että Suomi24-keskustelupalstan tyypillisin käyttäjä on keski-ikäinen mies (Harju, 2018, s. 54). Tästä syystä tutkimus antaa vain viitteitä siitä, millaisia tahoja tavalliset suomalaiset pitävät auktoriteetteina ja millaisissa asiayhteyksissä niistä puhutaan.

Jatkossa tutkimusaineistoksi voisikin valita jonkin muun korpuksen sekä laajentaa analyysiä kaikkiin luokiteltuihin semanttisiin preferensseihin. Lisäksi analyysissä voitaisiin edetä CADS:in neljänteen vaiheeseen ja laajentaa kielellistä analyysiä diskursianalyysin menetelmin. Sanan merkityksen laajenemisen näkökulmasta tutkimusta voisi syventää vertailevan korpustutkimuksen menetelmin. Tällöin tutkimus ottaisi laajemmin huomioon kielen muutoksen eri aikatasot.

LÄHTEET

- Ancarno, C. (2020). Corpus-Assisted Discourse Studies. Teoksessa: A. De Fina & A. Georgakopoulou (Toim.). *The Cambridge Handbook of Discourse Studies*. 165–185. Cambridge University Press.
- Arminen, I. (2001). Potilas kohtaa lääkärin. *Virittäjä*, 105(2), 315–315.
- Baker, P. (2006). *Using corpora in discourse analysis*. Continuum.
- Baker, P., Gabrielatos, C., KhosraviNik, M., Krzyżanowski, M., McEnery, T., & Wodak, R. (2008). A useful methodological synergy? Combining critical discourse analysis and corpus linguistics to examine discourses of refugees and asylum seekers in the UK press. *Discourse & Society*, 19(3), 273–306. <https://doi.org/10.1177/0957926508088962>
- Barnbrook, G. (1996): *Language and Computers: A Practical Introduction to the Computer Analysis of Language*. Edinburgh University Press.
- Borin, L., Forsberg, M. & Roxendal, J. (2012). *Korp – the corpus infrastructure of Språkbanken*. Proceedings of LREC 2012. ELRA, s. 474–478.
- Brunila, T. (2023). Valtion suvereeni auktoriteetti ja taloudellinen järjestys: poliittisen teorian käsitteiden historiasta. *Poliittinen talous*, 11 (1)112–121. <https://doi.org/10.51810/pt.127284>
- City Digital Group (2021). *Suomi24 virkkeet -korpus 2001–2020, Korp-versio* [korpus]. Kielipankki. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2021101525>
- Ginsberg, M. (2016). Authority. *Critical Quarterly*, 58(3), 91–93.
- Harju, A. (2018). Suomi24-keskustelut kohtaamisten ja törmäysten tilana. *Media & viestintä*, 41(1), 51–74. <https://doi.org/10.23983/mv.69952>
- Heikkinen, V., Lehtinen, O., Lounela, M. (2001). *Kuvia kirjoitetusta suomesta*. *Kielikello* 3/2001. <https://kielikello.fi/kuvia-kirjoitetusta-suomesta/>
- Huttunen, N. (2012). Raamatun auktoriteetti, tulkinta ja tulkintatraditio: Paavali viime vuosien suomalaisessa keskustelussa. *Teologinen Aikakauskirja*, 117(3), 284–291. <http://hdl.handle.net/10138/300383>
- Jantunen, J. (2018). Korpusavusteinen diskurssintutkimus (CADS): analyysiesimerkki homouden ja heterouden digitaalisista diskursseista. Teoksessa: L. Haapanen, L. Kääntä & L. Lehti (Toim.). *Diskurssintutkimuksen menetelmistä*. AFinLA-e. Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 11. 20–44. AFinLA.
- Jantunen, J. H., & Juvonen, T. (2021). Lesbonormatiivisuuksien ristipaineessa: Määrällistä ja laadullista analyysiä Suomi24-verkkokeskusteluista. *SQS-lehti*, 15 (1–2), 17–36. <https://doi.org/10.23980/sqs.112512>
- Kekki, A. (2021). *Auktoriteetin rakentuminen uskonnollisissa yhteisöissä*. [Väitöskirja, Kasvatustieteiden tiedekunta]. Lapin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-289-4>
- KS = Kielitoimiston sanakirja (2022). Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 35. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 19.3.2024. Viitattu 2.4.2024. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi>.
- Kuiri, K. (2012). *Johdatus semantiikkaan*. Finn Lectura.
- Kumpulainen, I. & Kumpulainen, A. (2021). Kollotin. <https://colab.rsearch.google.com/github/MusserO/Kollotin/blob/main/Kollotin.ipynb>
- Lagus, K. H., Ruckenstein, M. S., Pantzar, M., & Ylisiurua, M. J. (2016). SUOMI24: Muodonantoa ai-neistolle. Helsingin yliopisto. <http://hdl.handle.net/10138/163190>
- Larjavaara, M. (2007). *Pragmasemantiikka*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lehti, L., Haapanen, L., & Kääntä, L. (2018). Diskurssintutkimus-monitieteinen ja monimenetelmäinen ala. *AFinLA-teema*, (11), 4–19. <https://doi.org/10.30660/afinla.75057>
- McEnery, T. H., Hardie, A., & McEnery, T. (2012). *Corpus linguistics: Method, Theory and Practice*. Cambridge University Press.
- Mutanen, A. (13.11.2023). Käynnissä on ilmiö, jossa tietyt sanat saavat koko ajan laveampia merkityksiä - Testaa mitä nämä sanat sinulle tarkoittavat. *Helsingin sanomat*.
- Määttä, K., & Uusiautti, S. (2012). Pedagoginen auktoriteetti ja pedagoginen rakkaus-yhdessä vai vastakkain. *International journal of whole schooling*, 8(1), 21–39.

- Partington, A., Duguid, A., & Taylor, C. (2013). *Patterns and Meanings in Discourse: Theory and practice in corpus-assisted discourse studies (CADS)*. John Benjamins Publishing Company.
- Pace-Sigge, M. & Patterson, K. J. (Eds.). (2017). *Lexical priming: Applications and advances*. John Benjamins Publishing Company.
- Sinclair, J. (1991). *Corpus, concordance, collocation*. Oxford University Press.
- Syväterä, J. (2020). Tieteen monitahoinen auktoriteetti: Analyysi eduskunnan uutta lainsäädäntöä koskevista keskusteluista. *Sosiologia*, 57(1), 44–64. <http://www.westermarck.fi/sosiologia/>
- VanderStaay, S. L., Faxon, B. A., Meischen, J. E., Kolesnikov, K. T. & Ruppel, A. D. (2009). Close to the heart: Teacher authority in a classroom community. *College Composition and Communication*, 61(2), W262.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkooversio, viitattu 9.4.2024. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7
- Xiao, Y., Baes, N., Vylomova, E. & Haslam, N. (2023). Have the concepts of 'anxiety' and 'depression' been normalized or pathologized? A corpus study of historical semantic change. *PLOS ONE*, 18(6), <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0288027>

LIITTEET

LIITE 1

Semanttiset preferenssit, niiden alakategoriat ja kollokaatit tilastollisessa merkitsevyysjärjestyksessä

Valtasuhde	41 kpl
hierarkia	YLIMMÄKSI, YLIN, HIERARKIA, YLEMPI, VALTA-ASEMA, YLEMPÄÄ, KORKEA, YLIMMÄINEN, YLÄPUOLI, YLÄPUOLELLA, ASEMA
alaisuus	AUKTORITEETTIUSKO, ALAMAISUUS, TOTELLA, ALISTUA, ALAISUUS, KUULIAISUUS, KUULIAINEN, ALAMAINEN
johtajuus	AUTORITAARINEN, ARVOVALTA, JOHTAVA, ARVOVALTAINEN, SUVEREENI, JOHTAJUUS, VALLANPITÄJÄ
vallankäyttö	KÄSKYVALTA, SANELLA, KÄSKYTTÄÄ, VAIKUTUSVALTA, MIELIVALTA, VALLANKÄYTTÖ
palvonta	KUMARRELLA, PALVONTA, KUMARTAA, PALVOA
aseman saavuttaminen	VEDOTA, PÖNKITTÄÄ, ANSAITAAN
henkilö	GURU
Uskonto	38 kpl
henkilö	LÄHETYSPRESIDENTTI, OPETUSLAPSEUS, MUHAMMADIT, KAIKKI-VALTIAS, OPPI-ISÄ, PAAVI, LÄHETILÄS, KIRKKOISÄ, WHITEN, WHITE, SAARNAMIES, LUTHER, PIISPA, ELLEN
opillisuus	OPETUSVIRKA, DOGMAATTINEN, OHJENUORA, OPILLINEN, DOGMI, APOSTOLINEN, USKONASIA, TEOLOGINEN
uskonelämä	USKONELÄMÄ, USKONNOLLINEN, TRADITIO, HENGELLINEN
teos	TUNNUSTUSKIRJA, RAAMATTU, KORAANI
yhteiskunta	KIRKOLLINEN, MAANPÄÄLLINEN, MAALLINEN
tapahtuma	PÄÄKONFERENSSI, KIRKOLLISKOKOUS
jumalallisuus	JUMALALLINEN, JUMALAINEN
yhdistys	VARTIOTORNISEURA
Suhtautuminen	15 kpl
vastustus	UHMATA, KAPINOINTI, KYSEENALAISTAA, KAPINOIDA, MURENTAA, HORJUTTAA, VESITTÄÄ, KAPINA
kunnioitus	KUNNIOITUS, KUNNIOITTAÄ, IHAILU, TUNNUSTAA
luottamus	SOKEASTI, SOKEA
henkilö	SKEPTIKKO
Tiede	9 kpl

yleiskäsite	LUONNONTIEDE, TIEDE, TIETEELLINEN
kielitiede	NYKYSUOMI, SANAKIRJA
yhteisö	TIEDEYHTEISÖ, TIEDEMAAILMA
henkilö	TIEDEMIES, EINSTEIN
Ehdottomuus	7 kpl
ehdottomuus	EHDOTON, KIRJAIMELLINEN, KIISTATON
täydellisyys	EREHTYMÄTÖN, ABSOLUUTTINEN
pysyvyys	MUUTTUMATON
yksinomaisuus	YKSINOMAINEN
Uskottavuus	5 kpl
uskottava	EREHTYMÄTTÖMYYS, KRITIIKITÖN, USKOTTAVUUS
epäuskottava	NÄENNÄINEN, KYSEENALAINEN
Turvautuminen	5 kpl
turvautuminen	NOJAUTUA, TUKEUTUA, NOJATA, KAIPUU, TURVAUTUA
Perustelu	5 kpl
perustelu	ARGUMENTAATIOVIRHE, ARGUMENTOINTIVIRHE, KEHÄPÄÄTELMÄ, ARGUMENTOINTI, ARGUMENTOIDA
Persoonallisuus	5 kpl
karisma	KARISMA, KARISMAATTINEN
ilmentymä	HUOKUA, OMATA
	LUONTAINEN
Arvottaminen	5 kpl
oikeellisuus	OIKEELLISUUS, MORAALI, MORAALINEN
tärkeysjärjestys	ENSISIJAINEN
henkilö	ESIKUVA
Yhteiskunta	4 kpl
järjestelmä	HALLINTOELIN, INSTITUUTIO
hallitseminen	ESIVALTA
monarkia	KUNINGASKUNTA
Koulutus	2 kpl
henkilö	OPETTAJA
teos	OPPIKIRJA
Muu	9 kpl
määrite	TIEDOLLINEN, KUVITTEELLINEN, MUODOLLINEN, PSYKOLOGINEN, ULKOINEN
toiminta	MURETA, PIILOUTUA, OMAKSUA
muu	SANASA